

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT
ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6, Tallinn 19080, Estonia tel. +372 646 6439, fax +372 667 8399, E-mail eki@ki.ee

Eesti 2003. aasta piimaturu ülevaade

Tallinn
Aprill 2004

Töö on teostatud Eesti Põllumajandusministeeriumi tellimusel

Koostaja: Liina Ernits
tel. 646 6438

EKI   direktor Marje Josing
          19080 Tallinn Rävälä 6
          Tel. +372 646 6439
          Fax +372 667 8399
          E-mail: eki@ki.ee
          http://www.ki.ee

Copyright © Eesti Konjunkturiinstituut

Sisukord

Piima tootmine.....	4
Piimatööstus.....	5
Hinnad	7
Väliskaubandus.....	10
Siseturg ja tarbimine.....	14
Maailmaturg.....	20
Kokkuvõte	23
Tabelid EL riikide ja Eesti võrdlusandmetega	24

Eesti piimaturg 2003. aastal

Eesti Euroopa Liiduga liitumiseelne 2003. aasta oli piimandussektorile muutuste rohke, mis tõi uuendusi nii tootjatele kui töötlejatele. Uuendused jätkuvad Euroopa Liidu ühtse põllumajanduspoliitika raames ka lähiaastatel. Eesti piimatootja- ja töötleja on üha enam seotud Euroopa Liidu turuga ning selle kaudu ka maailma piimaturu konjunktuuri muutustega.

Piima tootmine

2003. aastal vähenes piima tootmine Eestis madalate kokkuostuhindade tõttu kolmandat aastat järjest. Eelmise aastaga võrreldes vähenes piimatoodang 2,6%, langedes 595,8 tuhandele tonnile (2002.a – 611,6 tuh t, tabel 1 ja 2). Kuna väljalüps lehma kohta suurenes, siis vähenes piima tootmine lehmade arvu vähenemise tagajärjel. Piimatoodang ühe lehma kohta ulatus 2003. aastal keskmiselt 5148 kilogrammini ning väljalüps lehma kohta suurenes 10 kg võrra (2002.a – 5138 kg, tabel 2).

2003. aasta lõpuks langes lehmade arv Eestis 113,5 tuhandele ning vähenes aastaga 2100 lehma võrra ehk 1,8%. Lehmade arv vähenes väiketootjate piimatootmise lõpetamise tõttu, sest pikka aega madalal püsinud kokkuostuhind ei katnud tootmise jätkamiseks hädavajalikke investeeringuid. Efektivsemad suurtootjad suurendasid samas oma karja, et saada Euroopa Liiduga liitumisel suuremat piima tootmiskvooti.

Tabel 1

Piima tootmise ja kasutamise bilanss*
(tuh. tonnides naturaalkaalus)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Jäägid perioodi alguseks	38	42	55	90	90	71
Piima toodang**	730	626	630	684	612	596
Import***	264	77	44	43	114	261
Ressursse kokku	1032	745	729	817	816	928
RESSURSSIDE KASUTAMINE						
Ekspord***	523	248	172	229	249	264
Loomade ja lindude söödaks	55	55	58	55	54	58
Tarbimine toiduna	412	387	409	443	442	442
Jäägid perioodi lõpuks	42	55	90	90	71	164

* 2003.a Eesti Konjunktuuriinstituudi, 2001-2002. a andmed Põllumajandusministeeriumi andmed.

** ESA andmed.

*** Impordi osas arvestatud ainult impordi sisetarbimise vajaduste rahuldamiseks ning ekspordi osas lõplikku ekspordi, ümber arvestatud piimale.

Piima tootmiskvoodid rakendati katseliselt perioodiks 1.04.2003 – 31.03.2004. Kvoodi ülempiiriks oli 900 tuhat tonni, kuid 2417 tootja esitatud taotluste alusel kujunes perioodi piimakvoodiks kokku 639 451 tonni. Sellest 617 216 tonni on tarnekvoot ja 22 234 otseturustuskvoot.

2003. aasta lõpuks, st $\frac{3}{4}$ kvoodiperioodist, turustati kokku 374 916 tonni piima, mis on 58% perioodi piimakvoodist. Sealjuures on tarnekvoodist täidetud 59% ja otseturustuskvoodist ainult 41%, millest järeldub, et aastakvoot jääb täitmata. Loodetav aastakvoodi täitmine jääb arvatavasti 80% piirimaile.

Eestile määratud piima tootmiskvoot Euroopa Liiduga liitumisel on järgmiseks kaheks kvoodiperioodiks 624,5 tuhat tonni piima aastas rasvasisaldusega 4,31%. Alates 2006. aastast tõuseb kvoot 646,4 tuhandele tonnile. Need arvud sisaldavad müüki piimatööstustele ja otseturustust farmist. Kvoodi alla ei lähe farmisene tarbimine, mis moodustab umbes 10% piima kogutoodangust. Seega vastavad EL poolt kinnitatud piima tootmiskvoodid Eesti 1997-1998. aastate piimatootmise mahule ning jätavad piimatootjatele praeguse madala tootmismahu juures piisavalt arenguvõimalusi. Eesti liitumisel muutub piimandussektoris konkurents veelgi tihedamaks, millele vastu suudavad pidada vaid efektiivsema tootmisega tootmis- ja töötlemisettevõtted.

Tabel 2

Piima tootmise näitajad aastatel 1996 - 2002

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	Muutus, +/- %
Piimatoodang (tuh.t)*	729,5	626,1	629,6	684,0	611,6	595,8	-2,6
Piimatoodang keskmiselt ühe lehma kohta (kg)	4456	4171	4660	5152	5138	5148	0,2
Lehmade arv perioodi lõpus (tuh.tk.)	158,6	138,4	130,7	129,3	115,6	113,5	-1,8
Piima kokkuost (naturaalkaal, tuh.t)	531,8	404,4	408,7	427,6	495,3	485,1	-2,1
Kokkuostu osakaal toodangust, %	72,9	64,6	64,9	62,5	81,0	81,4	1,6

* Kõrgeim piimatoodang Eestis oli nõukogudeperioodi 1985-89. aastatel, mil piima toodeti 1276,6 tuh tonni keskmiselt aastas, s.o 814 kg ühe elaniku kohta ja 4134 kg ühe lehma kohta keskmiselt aastas.

Allikas: ESA

Piimatööstus

Piimatööstuse ettevõtted töötlesid 2003. aastal 485,1 tuhat tonni toorpiima, mis moodustas 81,4% piimatoodangust (tabel 2). Piima kaubalisus aastaga oluliselt ei muutunud (2002 – 81%), kuid kokkuostukogus vähenes 2,1%. Toorpiima kvaliteet paranes. Kokku ostetud piimast 92,9% kuulus eliit- või kõrgemasse sorti (2002 - 88,4%) ning 6,3% I sorti. Varutud piima keskmine rasvasus oli 4,1%.

Tootmismahude kasvu piimatööstuses on viimastel aastatel soodustanud maksuvabade ekspordikvootide iga-aastane suurenemine Euroopa Liitu. Perioodil 1.07.2002 – 30.06.2003 võisid Eesti piimatööstused eksportida maksuvabalt EL-u 26640 tonni, sellele järgneval aastasel perioodil 29550 tonni piimatooteid. Sealjuures ulatub viimasel kvoodiperioodil pulbrite ekspordikvoot 14000, võil 5700 ja juustul 5200 tonnini.

Euroopa Liidu poolt Eestile eraldatud 0%-lise tollimaksuga ekspordikvoodid on alates soodustingimuste kehtestamisest 1.07.2000. aastal kuni senini EUCOLAIT andmetel enamuse piimatoodete osas (v.a jogurt) täidetud. Piimatoodete ekspordikogused on küll iga-aastaselt suurenenud, kuid tähtsamate toodete ekspordihinnad olid 2003. aastal madalamad kui aasta varem. Ekspordikoguste suurenemine tagas ka ekspordi rahalise käibe kasvu. Ekspordiks müük moodustas 2003. aastal piimatööstuse toodangu kogumüügist 30,9% ning võrreldes 2002. aastaga on see suhe 7,8%-punkti võrra tõusnud.

Peale 1. maid 2004 kaovad piiravad ekspordikvoodid müügil Euroopa Liitu ja EL turg muutub avatuks kõigile piimatoodetele. See annab võimaluse ka kõrgema lisandväärtusega piimatoodete müügi kasvuks EL riikidesse. Samast ajast alates rakenduvad Eesti piimandussektoris EL ühtse turukorralduse meetmed.

ESA kiirstatistika andmete alusel (tabel 3) kasvas 2003. aastal juustu, või ja jäätise tootmiskaht, vähenes üksnes piimapulbri tootmine. Piimapulbri tootmiskahu vähenemist põhjustasid nõudluse vähenemine ja madalate hindade püsimine eksporditurgudel. Piimandussektor on väga tundlik eksporditurgude suhtes, kuna ligikaudu kolmandik Eesti piimatoodetest tuleb ekspordida. Seega peaks piimatööstuste toodangumahu suurendamiseks otsima välisurgusid peale EL ka mujalt ning samuti taastama turusuhted Venemaaga.

Samas tuleb täheldada, et koos juustu ekspordivõimaluste suurenemisega on viimasel kolmel aastal kohalikud tootjad kaotanud juustu siseturgu importjuustule. 2003. aastal oli importjuustude osakaal siseturust 1/3 2000. aasta ¼ asemel. 2003. aastal juustutoodang Eestis suurenes küll oluliselt ja oleks katnud ka peale ekspordikoguste mahaarvamist siseturuvajadused isegi 130%-liselt, kuid odavamalt Leedu importjuustudelt on juba kaotatud turgu kodumaistel kallimatel juustudel raske tagasi võita. Tulemuseks on juustu suured jäägid 2003/2004 aastavahetuseks, mis ulatusid 3,5-4 tuhande tonnini.

Tabel 3

Piimatööstuse toodang (tuhat tonni)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
						kiirstatistika	
Või	17,1	11,4	7,4	8,7	6,7	7,3	7,8
Taimeõliga segarasvatooted	7,0	7,2	3,5	0,8	0,9	...	...
Naturaaljuust	10,4	12,3	10,2	9,9	11,9	10,2	14,6
Täispiimatooted (ü.a. piimaks)	381,0	344,3	187,5	194,5	...	...	...
Pastöriseeritud piim	54,3	53,8	55,3	56,6	60,9	63,8	72,8
Lõssi- ja vadakupulber, TPA	16,1	17,1	10,1	11,1	7,1	9,8	12,2
sh lõssipulber	...	...	...	...	...	8,0	10,3
Täispiima- ja koorepulber	0,6	1,1	1,4	4,1	13,2	6,9	6,0
Jäätis	4,0	8,8	12,2	6,1	6,1	6,9	6,9
Piimakonservid	0,8	0,7	0,5	0,5	-	-	-

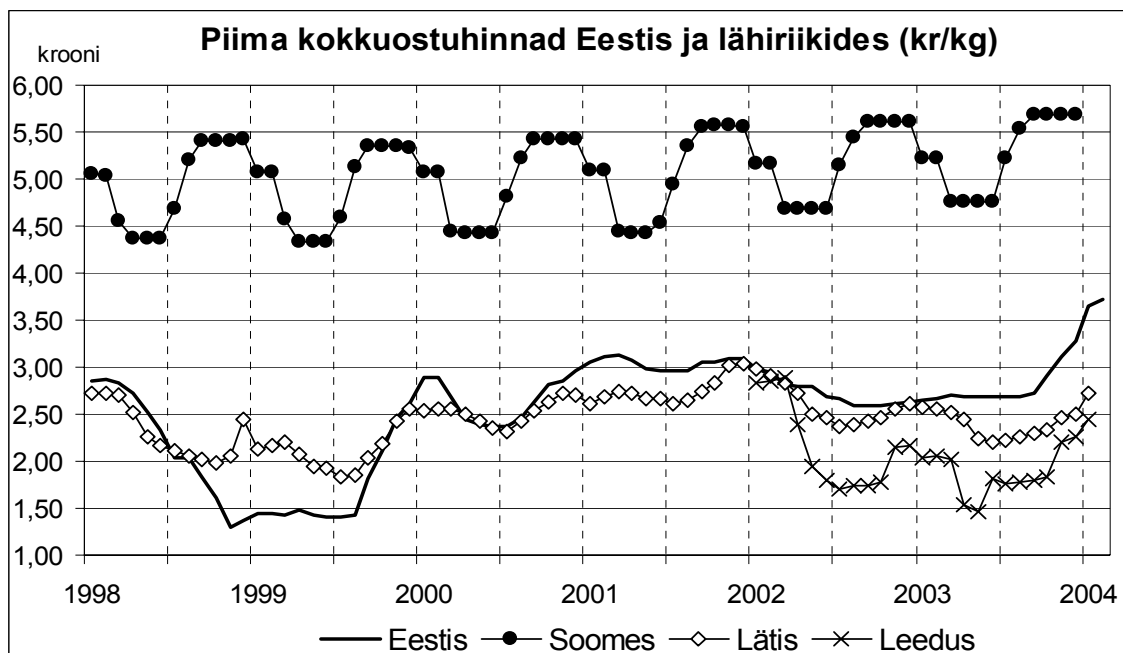
Allikas: ESA

Hinnad

Eesti piimaturg ei ole iseseisvusaastatel veel stabiilsust saavutanud, mida iseloomustab ilmekalt joonisel 1 kujutatud hinnavõrdlus. Piimaturile iseloomulik sesoonsus, aga ka EL piimaturu reguleeritus, väljendub Soome tootjahinna dünaamikas ühtlaselt korduva kõverana, kuid Balti riikide hinnakõverad näitavad sesoonsusele lisaks ka nõudluse-pakkumise vahekorra pidevat muutust. Kuivõrd nõudlus Eesti siseturul on suhteliselt stabiilne, siis peegeldab hindade muutumine peamiselt ekspordinõudluse muutust. Eesti piimatoodetest tuleb ligikaudu kolmandik ekspordida ning piimatoodete ekspordihindade langus alandab koheselt ka Eesti toorpiima kokkuostuhindu. Viimane hinnatõus 2003. aasta lõpus väljendab toorpiima pakkumise vähenemist, mis ei katnud piimatööstuste kasvanud nõudlust 1. juulist suurenenud EL ekspordikvootide täitmiseks.

Hindade langust 90-ndate aastate lõpus põhjustas Vene turu äralangemine ning sellele järgnenud hinnatõus käesoleva sajandi alguses näitab soodustingimustega ekspordivõimaluste tekkimist Euroopa Liitu. Viimane hinnalangus 2002-2003. aastatel peegeldab aga juba maailmaturu hinnamõjusid, mis läbi ekspordi Euroopa Liitu Eesti piimahindasid mõjutasid. Piima kokkuostuhind püsis 2003. aasta esimesel poolel madalal, 2002. aasta tasemel (2.72 kr/kg) ning alustas toorpiima vähesuse tõttu sügiskuudel tõusu. Kiirem hinnatõus oli kahel viimasel kuul ning detsembris maksid töötajad toorpiima eest tootjatele keskmiselt 3.28 kr/kg. 2003. aasta keskmine kokkuostuhind kujunes 2% kõrgemaks 2002. aasta keskmisest tasemest.

Joonis 1

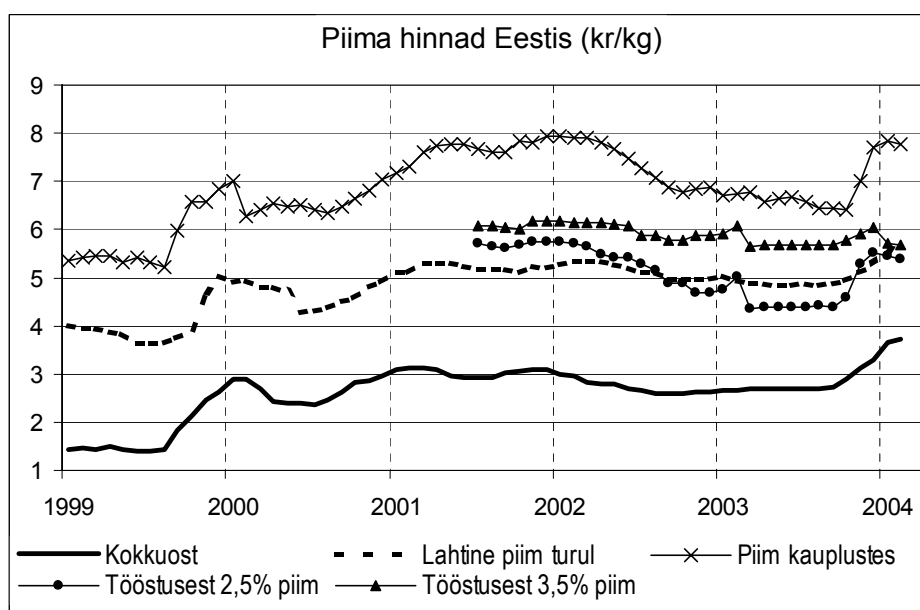

Suurema osa piimatoodete jaehinnad jätkasid 2003. aastal langemist. Kõige enam odavnes kauplustes joogipiim, mille aasta keskmine hind oli 9% madalam aasta varasemast tasemest (joonis 2). Hind tõusis vaid võil (3,5%) ja keefiril (1,5%). Turgudel odavnes lahtine joogipiim 4%, või kallines 5%. Jaehindade langust põhjustas ekspordihindade languse tulemusel teravnenud konkurents siseturul töötajate vahel, samuti ka suurenenud konkurents kaupluste vahel.

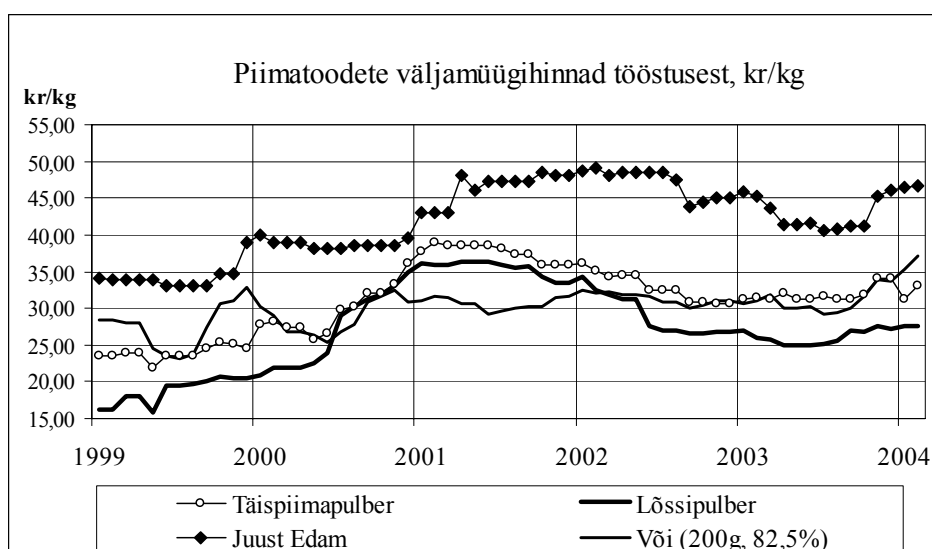
Maailmaturul püsisid piimatoodete hinnad 2003. aastal suhteliselt madalal tasemel (joonised 3-7). Piimapulbri ja või hulgihinnad tõusid EL-is vaid 1-2%, juustul aga langesid 5-8%. Erilist hinnatõusu maailmaturul ei prognoosita ka 2004. aastaks. Piimatoodangu kasv ja maailmaturutoodete (või, lõssipulber jms) varude suurenemine ning maailmamajanduse madalseisust vähenev nõudlus hoiavad piima tootjahinnad surve all EL-s, USA-s ja Uus-Meremaal ning mõjutavad piimahindu ka Eestis.

Eestis kasvab lähitulevikus toorpiima vajadus piiravate ekspordikvootide kadumisega müügil EL-i. Seega püsib piima kokkuostuhind kõrgel tasemel, mis toob kaasa jaehindade mõningase tõusu. Jaehindade olulist tõusu takistab nii töötlevate kui ka jaekettide konkurents. Lisaks muudab hinnatõus Eesti turu atraktiivsemaks ka importijate silmis, mis muudab konkurentsi siseturul veelgi tihedamaks ja pidurdab samas suuremat hinnatõusu.

Joonis 2

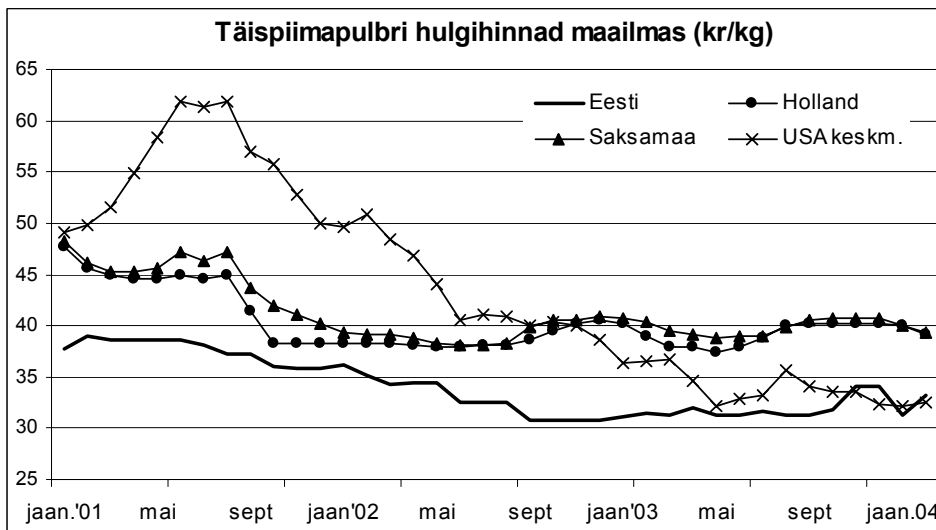

Joonis 3

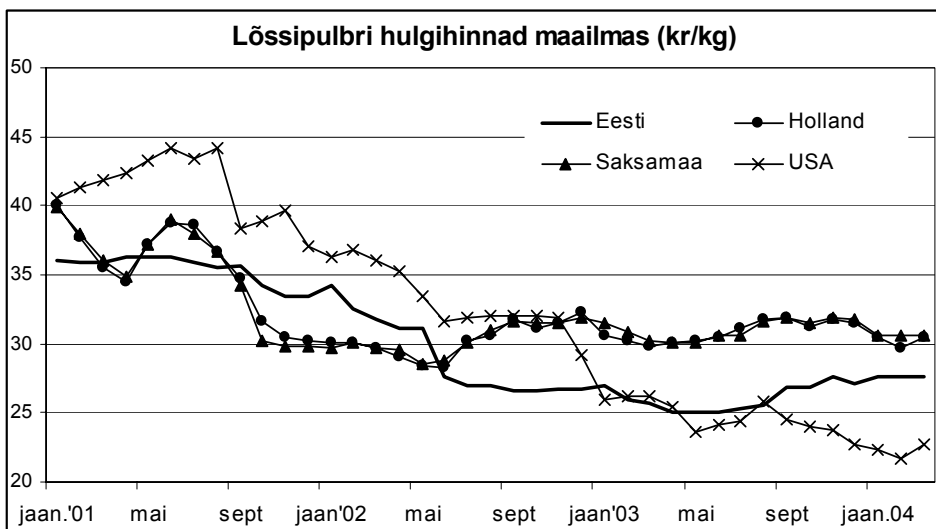

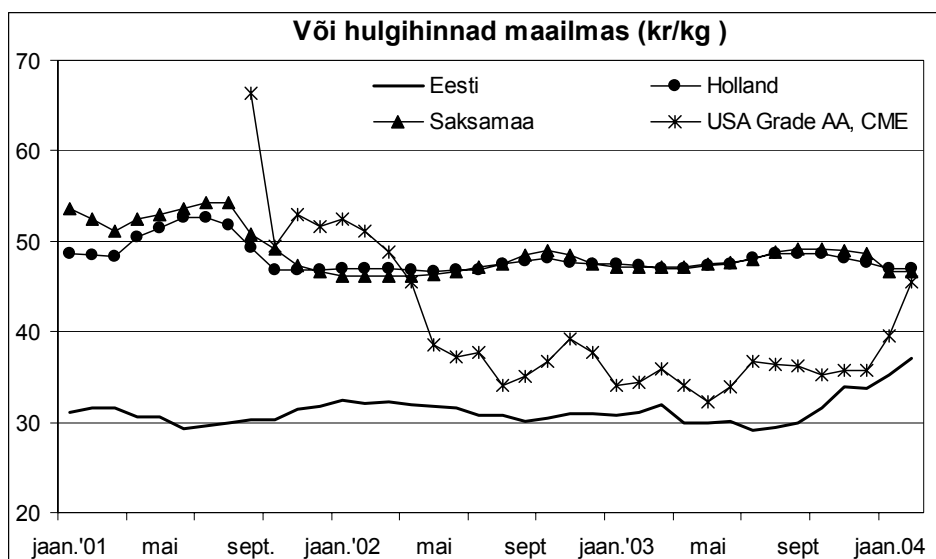
Joonis 4

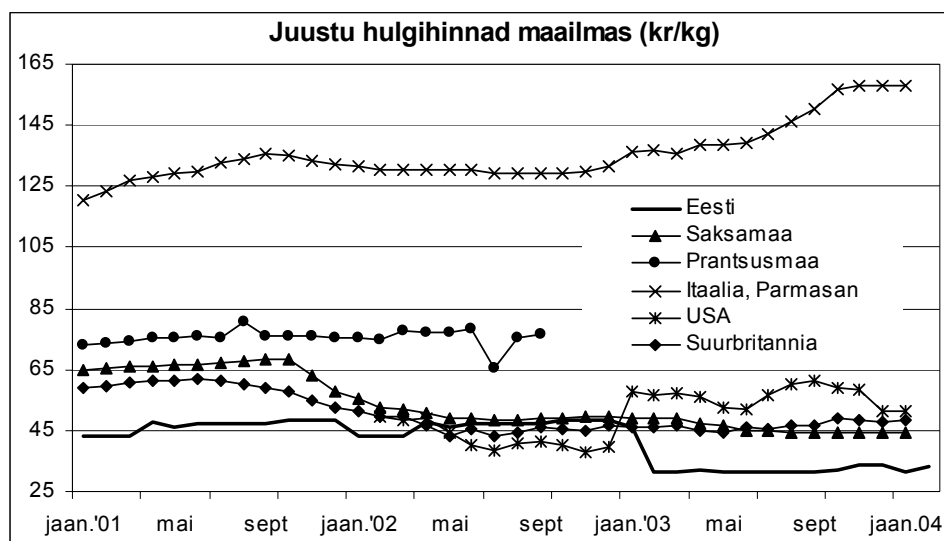

Joonis 5

Joonis 6

Väliskaubandus

2003. aasta ei olnud piimandussektorile soodne: hinnad maailmaturul püsisid madalal tasemel, mistõttu Eesti piimatoodete eksport rahalises väärtuses vähenes 6%. Samas kasvas import 1,8 korda ning positiivne väliskaubanduse saldo vähenes. Piimatooted on üks vähestest kaubagrupidest, kus väliskaubanduse saldo on positiivne. 2003. aastal ületas piimatoodete eksport importi 311 miljoni krooniga (2002 – 659 mln kr) ning positiivne saldo vähenes võrreldes 2002. aastaga üle kahe korra. Põllumajandussaaduste väliskaubanduses moodustas piimatoodete eksport 2003. aastal 20,3% (2002.a - 21,5%) põllumajandussaaduste kogueksportist ja import 7,8% (2002.a - 4,6%) koguimportist.

Piimatoodete **eksport** vähenes 2003. aastal võrreldes 2002. aastaga 60,5 miljoni krooni võrra ning ulatus 951,7 miljoni kroonini (tabel 4). Ekspordikäibe vähenemise põhjuseks oli piimapulbri ekspordikoguse vähenemine mullu üle kahe korra. Või ja juustu eksport suurenes kolmandiku võrra ning lõssipulbri eksport jäi 2002. aasta tasemele. Tähtsamad ekspordiartiklid olid 2003. aastal piima- ja lõssipulber (34% piimatoodete ekspordist rahalises väljenduses, joonis 8), juust (33%) ja või (21%).

Peamisteks ekspordimaadeks olid 2003. aastal Eestile Euroopa Liidu riigid, kuhu läks 80% Eesti piimatoodete ekspordist (2002 – 67%, joonis 9). Aastaga suurenes piimatoodete eksport Euroopa Liitu 81,3 miljoni krooni võrra ehk 12%. Piimatoodete eksport suurenes mullu ka Läti (+21%) ja Leetu (+15%). Läti eksporditi peamiselt piima (61% 2003. aasta piima ekspordikogusest) ja hapupiimatoodeteid (48%). Ekspordist Leetu moodustab põhiosa juust – 23% juustu ekspordist. EL liikmesriikidest olid tähtsamad partnerid Holland ja Saksamaa, kuhu on enam eksporditud lõssi- ja piimapulbrit (Hollandisse 66% 2003. aasta lõssi- ja piimapulbri ekspordist, Saksamaale 29%, tabel 5), võid (Hollandisse 44%, Saksamaale 29%) ja juustu (Holland 38%).

Tabel 4

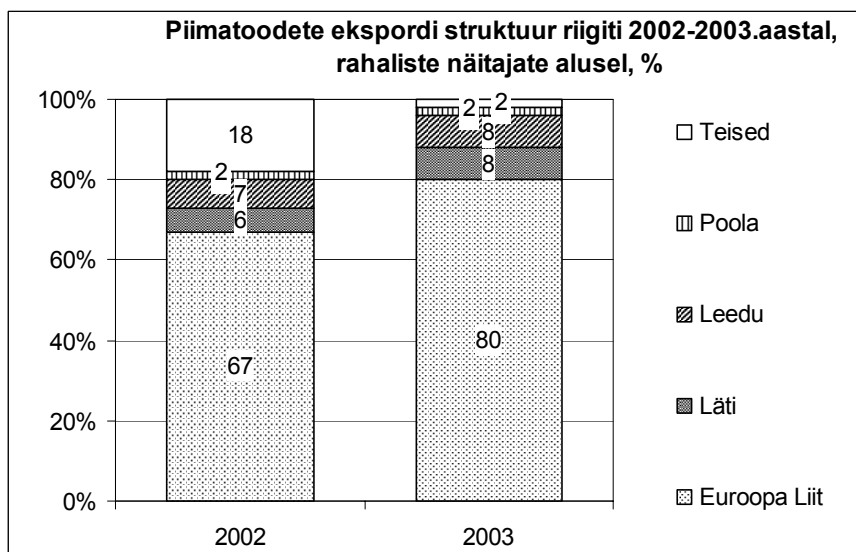
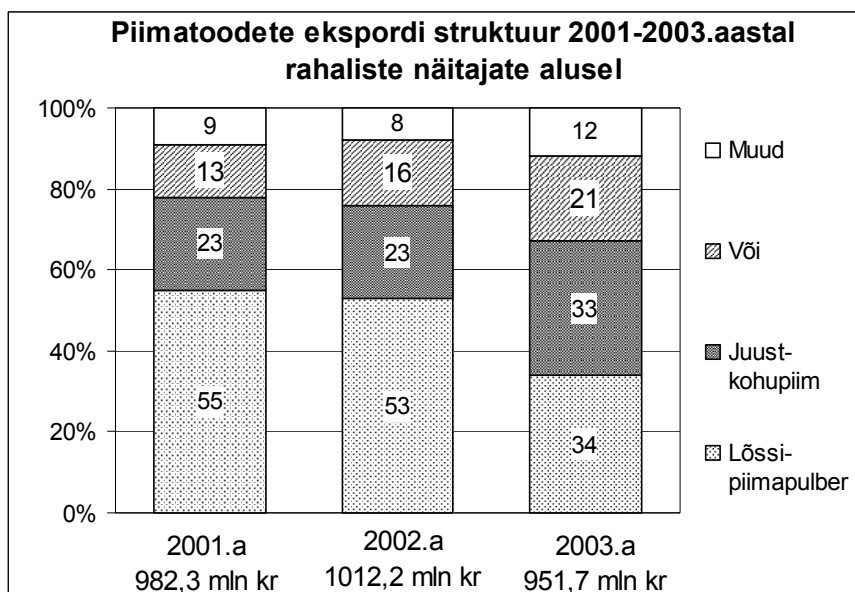
Piimatoodete põhieksport 2002 – 2003. aastal

	2002		2003			Ekspordikoguse muutus 2003/02 +, - %
	Kogus tonni	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa tuh.kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	3676	5.82	2445	28482	11.65	-33,5
Kondenseeritud piim, pulber	18014	29.48	12094	319108	26.39	-32,9
Hapendatud piimatooted	2042	15.53	2647	43105	16.28	29,6
Vadakutooded	902	4.84	631	3105	4.93	-30,0
Või ja piimarasvad	5411	29.16	6562	204616	31.18	21,3
Juust, kohupiim	6230	37.26	8388	315649	37.63	34,6
Jäätis	1357	24.86	1692	37650	22.25	24,7
Piimatooted kokku	x	x	x	951715	x	x

Tabel 5

Põhiliste piimatoodete põhieksporti struktuur riikide lõikes 2003. aastal
(% vastava tootegrupi ekspordikogusest)

Piim, lõss, koor		Piima- ja lõssipulber		Hapendatud piimatooted		Või		Juust ja kohupiim	
1999.a – 10859 t		1999.a – 14356 t		1999.a – 3154 t		1999.a – 8290 t		1999.a – 4626 t	
2000.a – 2799 t		2000.a – 14737 t		2000.a – 1701 t		2000.a – 4671 t		2000.a – 3871 t	
2001.a – 1999 t		2001.a – 15860 t		2001.a – 2089 t		2001.a – 3963 t		2001.a – 4550 t	
2002.a – 3676 t		2002.a – 18014 t		2002.a – 2042 t		2002.a – 5411 t		2002.a – 6230 t	
2003.a – 2445 t		2003.a – 12094 t		2003.a – 2647 t		2003.a – 6031 t		2003.a – 8388 t	
Läti	61	Holland	66	Läti	48	Holland	44	Holland	38
Saksamaa	33	Saksamaa	29	Saksamaa	45	Saksamaa	29	Leedu	23
Soome	2	Teised	5	Soome	3	Prantsusmaa	9	Saksamaa	16
Teised	4			Teised	4	Tšehhi	6	Itaalia	10
						Itaalia	5	Taani	5
						Teised	7	Läti	3
								Teised	5

Piimatoodete **import** kasvas 2003. aastal eelmise aastaga võrreldes 287,6 miljoni krooni võrra ning ulatus 641 miljoni kroonini (tabel 6). Piimatoodete impordist 87,8% veeti sisse riikidest, kellega Eestil on vabakaubanduse leping. Sealhulgas moodustas piimatoodete koguimpordist import Euroopa Liidust 10,3% (2002 – 24,6%, 2001 – 42,6%), mis 2002. aastaga võrreldes 24% vähenes. Suurenenud on import EL kandidaatriikidest, kust tuli Eestisse 72,2% piimatoodete impordist rahalises väärtuses. Piimatoodete import Tšehhist moodustas 25,5%, Leedust 22,6% ja Slovakiast 10,1%. Rahalises väärtuses on suurema osatähtsusega piimatoodete impordis piima- ja lõssipulber (32% 2003.a piimatoodete impordist, joonis 10), väi (31%) ja juust (19%).

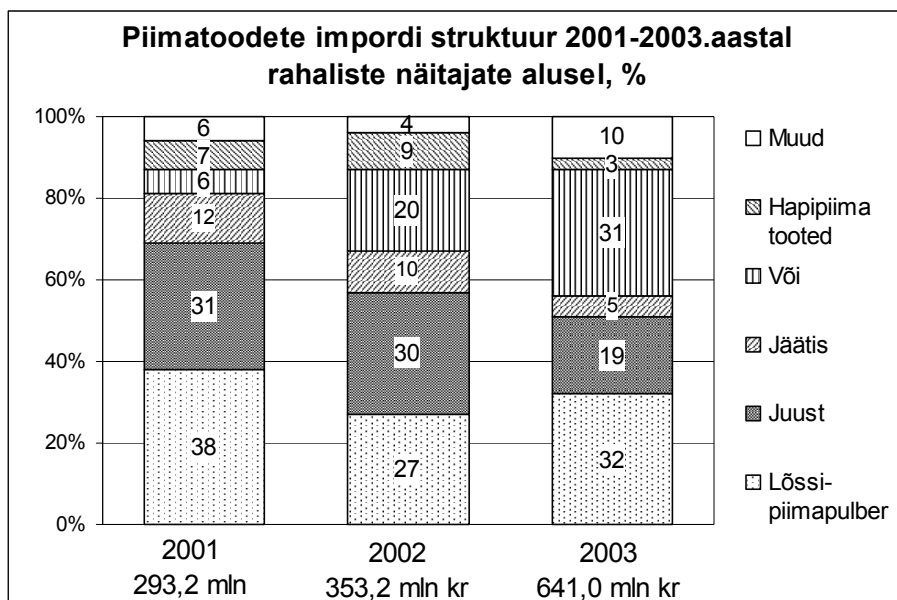
2003. aasta piimatoodete impordikogused on maailmaturu toodete (pulbrid ja või) osas võrreldes 2002. aastaga järsult suurenenud (tabelid 6 ja 7). Võid ja piimarasvu toodi eelmisel aastal Eestisse 2,6 korda enam varasemast aastast, piimapulbri sissevedu suurenes 1,5 korda ja lõssipulbri sissevedu 3 korda. Juustuimport suurenes samal ajal ainult 11%, kuid hapupiimatoodete ja jäätise import vähenes.

Tabel 6

Piimatoodete põhiimport 2002 – 2003. aastal

	2002		2003			Mahu muutus 2002/2001 +, - %
	Kogus tonni	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa tuh.kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	234	27.96	5588	56438	10.10	24 korda
Kondenseeritud piim, pulber	4704	21.29	10130	201623	19.90	2,2 korda
Hapendatud piimatooted	1615	20.04	1181	22027	18.65	-26,9%
Vadakutooded	139	13.56	321	9050	28.19	2,3 korda
Või ja piimarasvad	3509	19.71	9023	198264	21.97	2,6 korda
Juust, kohupiim	2648	40.41	2960	120135	40.59	11,8%
Jäätis	1127	32.26	1070	33456	31.27	-5,0%
Piimatooted kokku	X	X	X	640993	X	X

Joonis 10

Põhiliste piimatoodete põhiimpordi struktuur riikide lõikes 2003. aastal
(% vastava tootegrupi impordikogusest)

Piima- ja lõssipulber	Hapendatud piimatooted	Või	Juust ja kohupiim	Jäätis
1999.a – 2650 t	1999.a – 1550 t	1999.a – 2412 t	1999.a – 1439 t	1999.a – 965 t
2000.a – 5472 t	2000.a – 1346 t	2000.a – 856 t	2000.a – 1590 t	2000.a – 1124 t
2001.a – 4402 t	2001.a – 1158 t	2001.a – 771 t	2001.a – 2177 t	2001.a – 1175 t
2002.a – 4704 t	2002.a – 1615 t	2002.a – 3509 t	2002.a – 2648 t	2002.a – 1127 t
2003.a – 10130 t	2003.a – 1181 t	2003.a – 8285 t	2003.a – 2960 t	2003.a – 1070 t
Tšehhi 23	Saksamaa 62	Tšehhi 57	Leedu 53	Leedu 71
Slovaki 22	Poola 36	Leedu 10	Tšehhi 13	EL 25
USA 19	Belgia 1	Sloveenia 7	Läti 12	Taani 3
Uus-Meremaa 15	Soome 1	Šveits 7	EL 8	Teised 1
Poola 9		Slovaki 6	Saksamaa 5	
Leedu 4		Ungari 6	Poola 4	
Teised 8		Teised 7	Teised 5	

Siseturg ja tarbimine

Piimatoodete siseturu maht jäi 2003. aastal 2002. aasta tasemele – 442 tuhat tonni (ümber arvestatud piimale, tabel 1). Ühe elaniku kohta tarbiti 326 kg piima ja piimatooteid (2002 – 325 kg/1el, arvestatud piimas). Sealhulgas ulatub eratarbimine (ilma tööstusliku tarbimiseta toiduainetööstuse ettevõtetes) 273 kilogrammini ühe elaniku kohta. 2003. aastal tarbiti Eestis keskmiselt ühe inimese kohta 2,3 kg võid, 4,7 kg juustu ja 71,8 liitrit piima (tabel 8). Piimatoodete jaehinnad püsisid 2003. aastal madalal tasemel ja elanikkonna elatusaseme tõus eelmisel aastal soodustasid kallimate piimatoodete (juustude jms) tarbimist. Juustu tarbimistase on Euroopa Liidu riikide keskmisest tarbimistasemest kaks korda madalam (tabel 16). Või tarbimine alternatiivsete kaupade rikkaliku sortimendi tõttu üle 5 kg elaniku kohta ilmselt enam ei tõuse. Või tarbimine Euroopa Liidus ulatub keskmiselt 4,5 kg-ni elaniku kohta ning keskmisest kõrgema tarbimistasemega riigid on Prantsusmaa (8,2 kg), Saksamaa (6,6 kg) ja Soome (6,3 kg).

Piimatoodete siseturuvajadus on võimalik täielikult katta kodumaise piimatoodanguga, kuid avatud turumajanduse tingimustes moodustas importtoodete osakaal Eesti siseturumahus ligikaudu 15%. Vaatamata impordi kiirele kasvule eelmisel aastal, impordi osakaal siseturu tarbimises küll mõnevõrra tõusis, kuid enamuses imporditi maailmaturu kaupu ja riigipoolse sekkumisostu tooteid, pidades silmas eelseisvat EL-ga liitumist.

Importtoodete 10-15% osakaalu võib pidada optimaalseks määraks nii kaubavaliku rikastamisel kui ka väliskonkurentsi “heaks” mõjuks kodumaisele tootmisele. Eesti Konjunktuuriinstituudi poolt alates 1994. aastast läbi viidud kauplusevaatlused¹ näitavad, et kodumaiste piimatoodete

¹ Eesti toidukaupade positsioon siseturul, 1994 – 2003. aastate vaatluste ülevaated, EKI.

**Tähtsamate piimatoodete ostukogused keskmiselt
ühe pereliikme kohta ja piimatoodete tarbimine
(kg ühe elaniku kohta aastas)**

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
OSTUKOGUSED						
Piim	55,6	58,0	61,3	59,3	58,8	58,8
Rõõsk koor	1,3	1,3	1,4	1,6	1,7	2,1
Hapukoor	6,5	6,9	7,7	8,0	8,2	8,3
Keefir	4,9	5,8	5,9	5,8	6,3	7,4
Jogurt	3,8	4,3	5,2	5,2	6,1	6,2
Pett	2,0	1,7	1,5	1,5	1,8	1,0
Kohupiim	4,2	4,7	4,8	4,8	5,0	4,7
Juust	3,4	3,7	4,3	4,2	4,3	4,7
Jäätis	2,2	2,4	3,0	2,9	3,3	3,2
Või	1,8	2,1	2,2	2,2	2,2	2,2
Margariin	5,1	4,4	4,8	4,5	4,4	4,2
PIIMATOODETE TARBIMINE						
ERATARBIMINE (kg/1 el)						
Piim	81	81,3	83,3	77,6	74,3	71,8
Või	2,1	2,3	2,4	2,4	2,3	2,3
Juust	3,4	3,7	4,4	4,3	4,4	4,9
PIIMATOOTED KOKKU (ü.a. piimaks koos tööstusliku tarbimisega)	286	276	286	324	325	326
sh eratarbimine	241	256	273	268	271	273

sortiment on pidevalt suurenenud ning ületab importtoodete valikut enamuse piimatoodete osas (tabel 9). Viimase sortimendivaatluse andmed novembris 2003 näitavad siiski piimatoodete sortimendi vähenemist ning seda nii kodumaiste kui ka importtoodete osas. Aastate jooksul on kiiremini suurenenud kodumaiste jogurtite, kohupiima, juustude ja jäätise valik. Kodumaised piimatooted on impordist odavamad ning ostjad eelistavad eestimaist. Sortimendi pidev laienemine, toodete meelepärane maitse ning tarbijasõbralikumad hinnad on kindlustanud kodumaistele piimatoodetele ka müügiedu impordi ees. Kaupluste spetsialistide hinnangutel moodustab kauplustes müüdavatest piimatoodetest kodumaiste toodete käive 53-100% vastava tootegrupi käibest. Piimatoodete jaehinnad olid enamusele vaatluse all olevatele kaupadele madalamad kui eelmise vaatluse ajal 2003. aasta mais. Poole aasta jooksul kallinesid vaid või ja jogurt (tabel 10).

Suurim konkurents kodumaise ja impordi vahel valitseb sulatatud juustu osas. Vaatamata impordi rikkalikumale sortimendile on kodumaine sulatatud juust aasta-aastalt endale müügiedu kindlustanud. Kodumaise sulatatud juustu osakaal kaupluste käibes ulatus 2001. aasta novembris juba 67%-ni selle kauba kogukäibest, kuid 2003. aasta novembriks langes kodumaise sulatatud juustu käibe osakaal taas 53%-le (so 1998. a tasemele). Väikseimat konkurentsi pakuvad importtooted kodumaisele kohupiimale ja võile, mis andsid 99% nende toodete jaekäibest.

Tabel 9

Kodumaiste piimatoodete osakaal kaupluste rahalises käibes ja
sortimendis ning sortimendi laius.

Toidukaup	Nov 1996	Nov 1997	Nov 1998	Nov 1999	Nov 2000	Nov 2001	Nov 2002	Mai 2003	Nov 2003
Vastava toote rahalises käibes, %									
Piim	96,9	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Naturaaljuust	87,1	94,2	92,6	92,4	95,2	96,3	89,3	88,6	86,2
Sulatatud juust	36,9	46,1	53,1	56,7	56,2	66,9	58,7	57,3	53,3
Jogurt	60,4	69,4	74,2	75,8	81,0	86,5	85,9	85,6	87,8
Või	96,2	97,5	98,7	97,7	99,9	99,7	99,1	99,5	98,6
Kohupiim	94,2	99,5	98,4	97,7	98,6	99,1	98,1	97,6	98,7
Jäätis	47,4	68,8	76,5	82,9	85,5	87,5	83,2	85,5	85,2
Sortimendi laius, nimetuste arv keskmiselt kaupluste kohta									
Piim kodumaine import	3,2 0,2	5,0 0,1	6,1 -	6,5 -	7,0 -	7,2 -	7,2 -	7,4 -	6,8 -
Naturaaljuust kod. import	6,3 1,8	7,7 5,4	11,3 10,9	12,6 12,0	11,5 10,0	14,8 10,4	20,8 12,2	23,4 19,1	20,0 17,1
Sulatatud juust k. import	1,6 17,4	3,1 19,7	4,7 19,6	8,4 10,1	7,3 15,1	8,5 22,4	9,8 22,8	9,2 21,4	8,0 19,5
Jogurt kodumaine import	9,2 16,3	15,3 19,4	20,6 24,5	33,1 22,7	33,5 17,5	41,3 19,0	49,1 15,7	51,4 15,2	48,3 12,3
Või kodumaine import	1,0 0,1	1,0 0,4	1,0 0,2	1,3 0,2	1,3 0,2	1,2 0,2	1,5 0,5	2,1 -	1,9 0,2
Kohupiim kodum. import	8,6 0,2	8,1 1,3	11,5 2,3	16,8 2,2	17,1 1,5	19,7 1,9	27,2 4,0	31,2 4,1	28,4 4,1
Jäätis kodumaine import	9,5 26,3	15,9 21,4	28,9 22,3	51,4 19,3	49,4 13,0	62,4 16,8	64,4 16,1	65,5 12,4	61,2 15,2
Osakaal pakutavas sortimendis, %									
Piim	97,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Naturaaljuust	77,8	58,8	50,9	51,2	53,5	58,8	63,0	55,1	53,9
Sulatatud juust	8,4	13,6	19,3	45,4	32,6	27,4	30,2	30,0	29,1
Jogurt	36,1	44,1	45,7	59,3	65,7	68,6	75,8	77,2	79,7
Või	100,0	71,4	86,7	86,7	86,7	85,7	75,9	100,0	92,2
Kohupiim	97,7	76,2	83,3	88,4	91,9	91,4	87,1	88,4	87,3
Jäätis	26,5	42,6	56,4	72,7	78,8	80,9	80,8	84,1	80,1

Tabel 10

Kodumaiste ja importpiimatoodete keskmised hinnad kauplustes, kr/kg

Toote nimetus	Eesti toode			Importtoode		
	Nov 2002	Mai 2003	Nov 2003	Nov 2002	Mai 2003	Nov 2003
Piim (kr/l)	6.54	6.39	6.40	-	-	-
Naturaaljuust	76.34	75.58	74.94	103.18	107.64	102.01
Sulatatud juust	74.85	74.83	73.38	75.27	108.71	110.06
Jogurt	27.03	27.03	27.45	34.11	34.25	32.06
Või	43.61	43.67	45.46	51.74	-	66.80
Kohupiim	34.64	34.84	34.67	-	-	-
Jäätis (kr/l)	30.34	28.47	27.02	33.02	27.71	26.05

Eesti kaupluste sortimendis domineerivad välismaiste piimatoodete valikus Euroopa Liidu riikide (Saksamaa, Soome, Prantsusmaa, Taani ja Rootsi, joonis 11) toodang. Väiksem osakaal on Leedul, Lätil, Poolal ja Tšehhil, kuid nende kauba hinnatasemed on Euroopa Liidu riikidest madalamad ja on seetõttu konkurentsivõimelisemad eestimaiste toodetega. Viimase kahe aasta jooksul on importtoodete käibe kasv olnud kiirem naturaaluustude osas ning just madalama hinnatasemega Leedu juustud on suurendanud oma turuosa Eestis.

Kauplusevaatluse tulemused ja spetsialistide hinnangud leiavad kinnitust ka tarbijaküsitlustes. Eesti Konjunktuuriinstituudi tarbijate ostueelistuste ja toitumusharjumuste uuringust selgub², et piimatoodete valikut kauplustes hindas 70% tarbijatest heaks ja 27% rahuldavaks ning selle hinnangu alusel edestavad piimatooted üksnes leiva-saiatooted (vastavad hinnangud 73% ja 25% tarbijaist). Kõrgeima hinnangu teiste toidukaupade ees andsid tarbijad ka kodumaiste piimatoodete kvaliteedile (hinnang hea – 42% küsitletutest ja rahuldav – 55%).

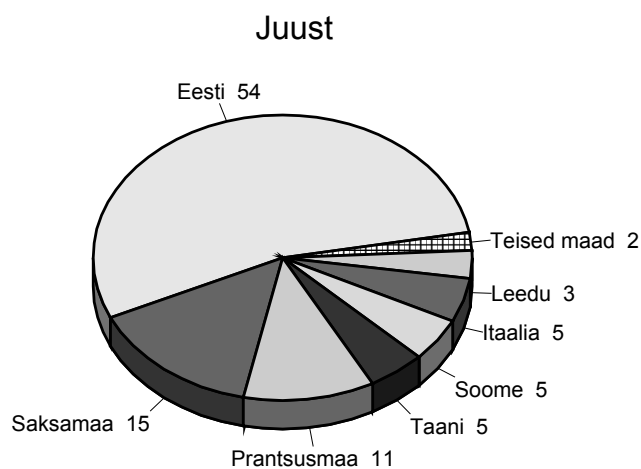
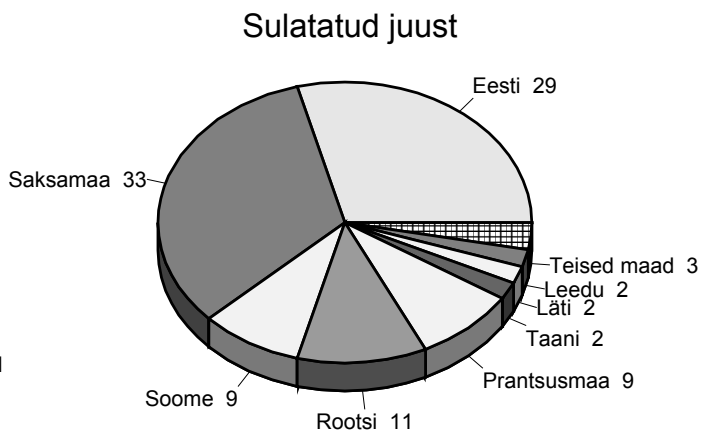
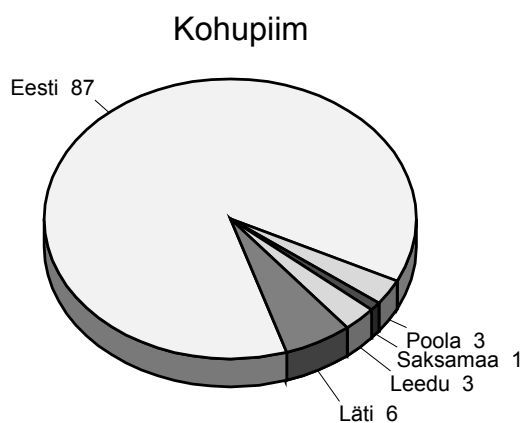
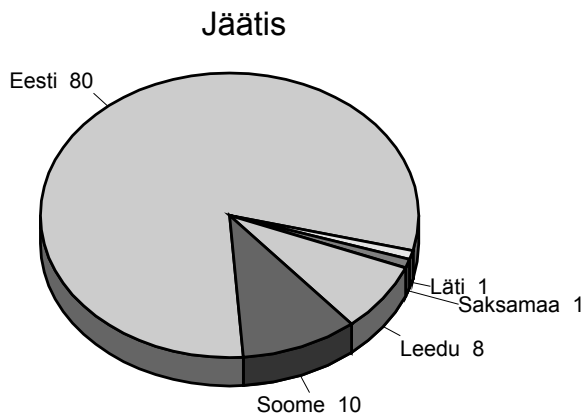
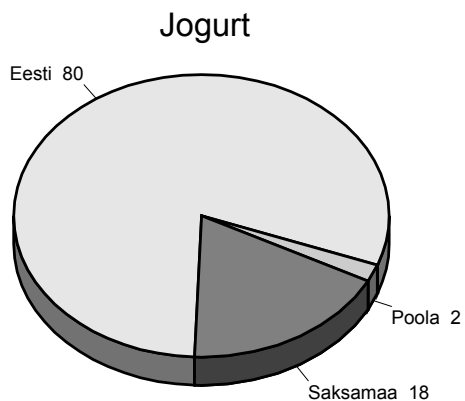
Piimatooted süüakse kõige regulaarsemalt ning nende tarbimist kavatseb suurendada 29% küsitletutest, 66% arvates jäävad tarbimiskogused samaks. Piimatoodetest enam soovitakse suurendada värskete köögiviljade ja -salatite (märkis 71% küsitletutest), puuviljade (67%) ja kalatoodete (63%) tarbimist. Piimasaadusi peavad tarbijad värskete aiasaaduste ja kalatoodete järel väga oluliseks ka tervisliku toitumise seisukohalt.

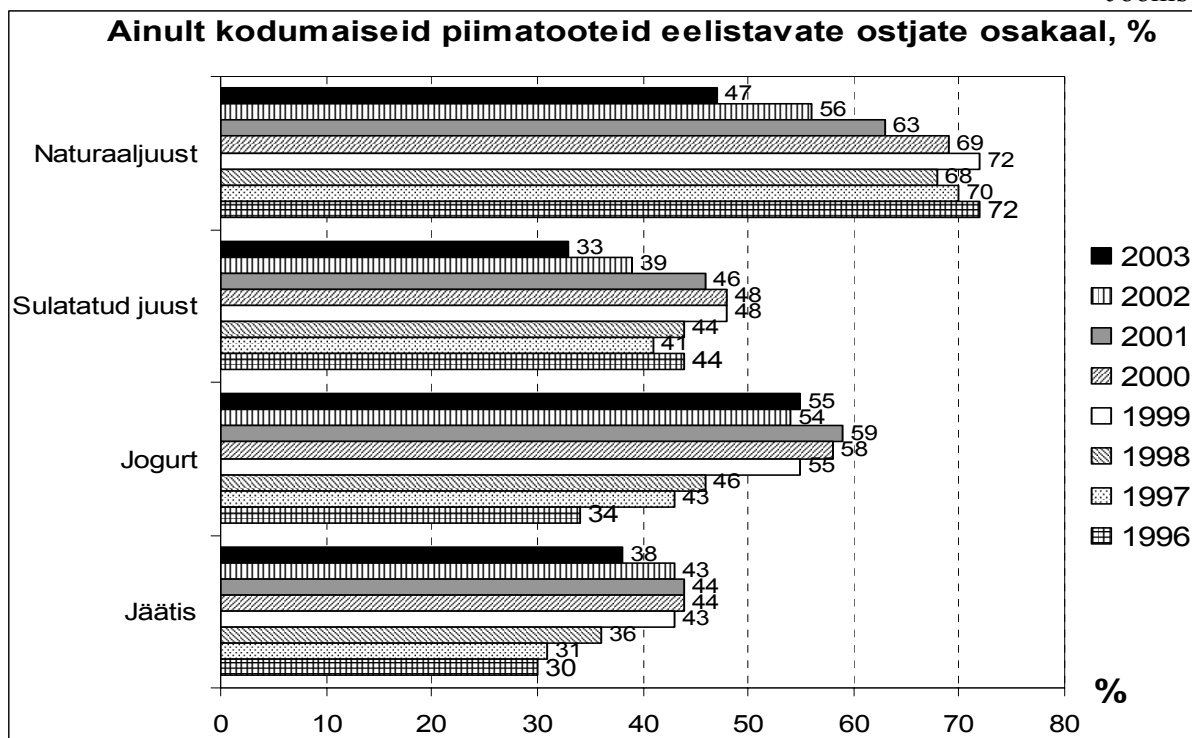
Viimase kaheksa aasta jooksul on Eesti piimatoodetest turuosa kasvanud jäätistel ja jogurtitel, kuid naturaaluustude ja sulatatud juustude osas on turuosa loovutatud impordile (joonis 12). Tarbijad peavad Eesti toidukaupu usaldusväärsemaks, tervislikemateks, kodumaised on ka paremate maitseomadustega ja soodsamate hindadega. Kodumaiste juustude turuosa vähenemist on põhjustanud nende kõrgem hind Leedu päritoluga juustude hinnast.

---

² Elanike toitumusharjumused ja toidukaupade ostueelistused, Tarbijaküsitlus, EKI, 2004

Piimatoodete pakkumise struktuur tootjamaade lõikes (müügilolevate kaubanimetuste koguarvust, %)

Tarbijad esitasid ka igast tootegrupist oma lemmiktoote ja lemmiktootja, mille alusel kujunesid tootjate pingeread järgmiselt:

	2000	2001	2002	2003
JOGURTITOOTJAD				
Valio Eesti AS Laeva Meierei ("ALMA")	35	46	36	43
AS Tallinna Piimatööstus ("Tere")	16	34	35	43
AS Rakvere Piim ("Farmi")	12	19	24	26
AS Põlva Piim ("Mumuu")	...	19	24	24
AS Saaremaa Liha- ja Piimatööstus	0	9	11	17
TÜ Jõhvi Piim	5	6	5	5
KOHUPIIMATOOTJAD				
AS Tallinna Piimatööstus ("Tere", "Meieri")	17	24	24	39
AS Kohuke	7	25	27	32
AS Rakvere Piim ("Farmi")	16	25	25	27
AS Põlva Piim ("Mumuu")	...	16	15	21
AS Dessert ("Jänks")	1	15	19	18
TÜ Jõhvi Piim	5	7	7	5
AS Saidafarm	1	1	2	2
JUUSTUTOOTJAD				
AS Saaremaa Liha- ja Piimatööstus	9	23	32	35
AS Võru Juust	18	27	27	33
AS Rakvere Piim	...	15	20	17
Ühistu E-Piim Põltsamaa Meierei	...	27	19	17
OÜ Nõo Piimatööstus	6	6	9	11
AS Sulatatud Juustu Tootmise	11	11	10	9
Tori-Selja Piimaühistu	5	6	7	9
OÜ Vigala Piimatööstus	...	1	2	2

Jogurtitootjatest eelistati võrdselt Valio Eesti AS Laeva Meierei "Alma" kaubamärgiga tooteid ja AS Tallinna Piimatööstuse tooteid (43%). Eelmise aastaga võrreldes on mõlemad teinud suure sammu turu võitmisel. AS Rakvere Piim ("Farmi") jogurteid pidas oma lemmikuks 26% vastanuist, mis on samuti aastaga poolehoidjaid veidi juurde saanud. AS Põlva Piima ("Mumuu") poolehoidjate tase jäi eelmise aasta tasemele (24%). Lemmik jogurtitootjateks märgiti ka Kavastu Meiereid, Nopri Talu Nõo Piimatööstust ja talunikke, kellelt ostetakse jogurtit otse.

Kohupiimatootjatest on tarbijate lemmikuks Tallinna Piimatööstuse AS tooted ("Meieri" ja "Tere" kaubamärgiga) - 39% vastanutest pidas neid oma lemmiktoodeteks. AS Kohukese ja AS Rakvere Piima tooteid märkis oma lemmikuna kolm tarbijat kümnest. Kaks esimest ettevõtet on teinud aastaga olulise arengu, saades juurde palju lojaalseid tarbijaid. Ka AS Põlva Piima "Mumuu" kohupiimatooted on aastaga tarbijaid juurde saanud. Lisaks nimetati lemmikutena Nopri Talu, Nõo Piimatööstuse, OÜ Nantecomi, Sillamäe ja Saarema LPT kohupiimatooted.

Juustutootjate liidriks tarbijate seas on teist aastat järjest AS Saaremaa Liha- ja Piimatööstus (35% vastanutest). AS Võru Juust tooteid pidas lemmikuks 33% ja Ühistu E-Piim Põltsamaa Meierei tooteid 17% vastanutest. AS Rakvere Piim on populaarsuselt tarbijate seas E-Piimaga samal tasemel (17%), kuid on võrreldes 2002. aastaga oma positsiooni 3%-punkti võrra loovutanud. Kõige suurem areng on toimunud AS Võru Juustu toodete eelistamises (tõus 6%-punkti võrra). Väiksematest juustutootjatest märgiti OÜ Põltsamaa Meierei Juustutööstust Rannus, AS Saidafarmi, AS Tallinna Piimatööstust, AS Vana-Kuuste juustutööstust ja EPÜ Vändra Meiereid.

Tarbijate soovil peaksid toiduainetetööstuse ettevõtted kindlustama tarnitavate kaupade värskuse, maitse ja kvaliteedi, hoidma hinnad stabiilsed ning mitte kasutama säilitusaineid. Need on senini olnud põhilised eelistused kaupade ostuotsuste tegemisel.

Maailmaturg

2003. aastal ulatus piimatootmine maailmas 604 mln tonnini (prognoos 2004 - 611 mln t) ning piimatootmise juurdekasv on aeglustunud. Keskmine kasvutempo 10-aastaselt perioodil (1992-2002) oli 1,4% aastas, kuid viimastel aastatel on see langenud 1...1,1%-le. Sealjuures kasvas aeglasemalt lehmapiima tootmine (+0,8%). Piimatoodangu tugev kasv oli Lõuna- ja Ida-Aasias, samal ajal kui Ameerikas ja Okeaanias mahu kasv aeglustus, Euroopas püsis stabiilsena ning Venemaal ja Ukrainas vähenes. Euroopa Liidus jääb piimatootmine 2003/04 majandusaastal prognooside kohasel 0,3 miljoni tonni võrra väiksemaks (-0,3%) eelmise majandusaasta tasemest (tabelid 12 – 16 lisas).

Venemaal langes piimatootmine 3% (lehmade arv -4%) ning piima tootmine ja töötlemine on jäänud 90-ndate aastate lõpu tasemele. Piimatöötlemine on ebarentaabel, toorpiima kvaliteet madal (50% toorpiimast toodetakse 1-2-lehmaga abimajandites) ning vajalikke investeeringuid ei suuda kinni maksta ka madala ostujõuga tarbija. Praegu investeerivad piimasektorisse energia- ja toorainesektor, kuid esialgu prognoositakse piimatootmise edasist langust väga madalal püsivate

toorpiima hindade tõttu. Kõrgema rentaablusega töötlemisettevõtted, kes asuvad ostujõulisemate turgude läheduses (Moskva), ostavad kvaliteetset toorpiima hinnaga 0,184-0,283 EUR/l (2,90-4.40 kr/kg) ja seda isegi kuni 1500 km kauguselt.

Austraalias - suurimas piimatoodete ekspordiriigis, langes piimatoodete eksport 2002/03 majandusaastal 8% ning samasugust langust prognoositakse ka lõppevaks majandusaastaks. Ekspordi langus tulenes piimatootmise langusest. Üksnes või ekspordil täheldati vähest tõusu. Lõssipulbri eksport vähenes 12,8%, piimapulbril 5,5% ja juustul 4,5%. Austraalia juustueksport vähenes enim peamisse ekspordiriiki Jaapanisse, kuid eksport kahekordistus Euroopa suunal. Hindade langus maailmaturul on viinud selleni, et paljud piimatootjad Austraalias on loobunud piima tootmisest. Paljud tootjad nii Austraalias kui Uus-Meremaal on investeringuid piimatootmisse tugevasti piiranud.

Jaapanis suurenes 2003. aastal oluliselt või, kaseiini ja laktoosi import, vähenes lõssipulbri, juustu ja kondenspiima sissevedu. Eriti tugevalt tõusis võiimport, mis 13,2 tuh tonniga oli kolm korda suurem kui 2002. aastal. Kaseiini import kasvas 9,6% (17,4 tuh t-le) ja 3,3% laktoosi import (88 tuh t-le) võrreldes 2002. aastaga. Juustuimport vähenes kokku 4,9%, kusjuures naturaaluustu import vähenes (-5,5%) ja sulatatud juustu import suurenes (+14,2%). Lõssipulbri sissevedu Jaapanisse 2003. aastal vähenes 4,4%.

Praegused tendentsid maailma piimaturul näitavad toibumise märke peamiselt arenevatel turgudel, kus kasvab linnapiimatoodete nõudlus. Piima töötlemine meiereides linnapiimatoodete müügiks suureneb pidevalt paljudel arenevatel turgudel, samal ajal kui arenenud turgudel Euroopas ja Põhja-Ameerikas on endiselt näha vaid seisumärke. Linnapiimatoodete sortimendis on kõrgema väärtusega tooted – **juust ja täispiimapulber**, võitnud olulise turuosa toorpiima müügis. Juustu tootmine ja tarbimine on suurenenud ning tarbimine kasvab isegi nendes riikides, kus selle tarbimise tase on juba suhteliselt kõrge. Statistiliste andmete alusel ulatub juustu tootmiskaht maailmas 16 mln tonnini, millele lisandub umbes 3 mln tonni mitte tööstuslikul viisil valmistatud juustu.

Konstantselt kasvab maailmas **täispiimapulbri** turg. Täispiimapulber on tooraineks teiste piimatoodete ja toiduainete valmistamisel. Euroopa Liit, kelle piimapulbri toodangust suur osa eksporditakse, on aga oma turuosa maailmaturul Uus-Meremaal, Austraaliale ja piiratud mahu ka Argentiinale märkimisväärselt kaotanud.

Või tootmiskaht maailmas jäi 2003. aastal 2002. aasta tasemele. Või tarbimine kõrge tarbimistasemega maades veidi langes, kuid Ida-Euroopa riikides, kus või tarbimine järsult 90-ndatel aastatel langes, on täheldatud tarbimise mõningast kasvu. Või tarbimine on suurenenud ka madala tarbimistraditsioonidega riikides (Jaapan). Seega peaks või tarbimine kokkuvõttes tulevikus mõnevõrra isegi suurenema.

Lõssipulbri turg maailmas on langenud madalale tasemele ja tarbimine väheneb veelgi. Pikaajaline trend alates 80-test aastatest näitab lõssipulbri tarbimise tagasiminekut, mis eelkõige tulenes lõssipulbri söödana kasutamise vähenemisest EL-is. Teiseks näitas ka 2003. aasta lõssi-

pulbri tootmine mõningast vähenemist või peaaegu eelneva aasta tasemele jäämist. Samas näitavad varud nii USA-s kui ka EL-is kasvutendentsi. Varud (eelkõige interventsioonivarud) on kogunenud põhiliselt kahe viimase aasta jooksul ja on pakkumist maailmaturul oluliselt leevendanud. USA-s arvatakse olevat kiire varude kuhjumise periood möödas ning kaalukas osa kuhjunud tagavaradest tarbitakse ära USA enda siseturul. USA on nõrgeneva dollari tõttu sellel turul vahepeal ka ilma eksporditoetuseta konkurentsivõimelisemaks muutunud, mille tulemusel võivad EL-i väljaveovõimalused kannatada.

Euroopa Liidu piimatoodete eksport on raskustes, vaatamata piimatoodete maailmaturu kasvule, ja seda kahel põhjusel. Esiteks tuleb maailmakaubanduse seaduste ja uute algavate WTO-läbirääkimiste tulemuste raames arvestada edaspidiste piirangutega ekspordi toetamisel. Teiseks kaubeldakse piimatoodete maailmaturul USA-dollarites, mistõttu EL turu hinnataset mõjutab siiski enam USA dollari kursi langus euro suhtes, mitte niivõrd madal hinnatase maailmaturul. Hinnalangus eurotsoonis püsib aga endiselt. Mitte ainult Saksamaal ja EL-is, vaid ka paljudes teistes maailma maades seisid piimatootjad silmitsi vähenevate tuludega. Praeguseks näitavad tulud paranemist seal, kus kaubeldakse USA-dollarites. Eurotsoonis ja ka Uus-Meremaal jätkub aga hinnalangus, millega tuleb nendes piirkondades arvestada ka lähitulevikus.

Kokkuvõte

Piimandussektorile oli 2003. aasta raske ja uuendusterohke. Pikka aega madalal püsinud maailmaturu hinnad hoidsid surve all ka eestimaised piimatoodete hinnad. Madal kokkuostuhind ei suutnud korvata väiketootjate lautadele vajalikke kulutusi ning paljud väikepiimatootjad lõpetasid tegevuse. Samas toimus suurkarjade suurendamine lootuses saada kõrgemaid piima tootmiskvoote liitumisel EL-ga. Suurkarjade suurendamine hoidis ära lehmade märkimisväärse vähenemise.

Piima tootmine on langenud iseseisvusaja madalaimale tasemele ning esimese kvoodiaasta tootmiskvoot täidetakse 80% piirimail. 2004. aastal, Euroopa Liiduga liitumisel peaksid sealsed praegu kehtivad tururegulatsiooni meetmed ka Eestis makstavat piimahinda stabiliseerima. Euroopa Liidu uue piimareformiga 2004-2015. aastatel kavandatavad muutused näevad ette aga toetuste vähendamist ja sekkumishindade alandamist, eesmärgiga lähendada EL ja maailmaturu hindasid ning anda tootjale suurem motivatsioon toota vastavalt turunõudlusele.

Piimatööstustele oli aasta soodsam kui tootjatele, sest kuigi ekspordihinnad püsisid madalal tasemel, püsis madalal tasemel ka kokkuostuhind. Alles toorpiima defitsiitsuse suurenemine aasta viimases kvartalis viis kokkuostuhinna tõusule. Või ja juustu ekspordikogused suurenesid, lõssipulbrit eksporditi 2002. aasta koguses, vähenes üksnes piimapulbri eksport. ESA andmetel moodustas piimatööstuse müük ekspordiks 30,9% tööstuse kogumüügist, mis on 7,8%-punkti võrra kõrgem varasema aasta tasemest. Euroopa Liiduga liitumisel on Eestis oodata riigipoolset sekkumisostu võile, sest selle hulgihind on praegu madalam EL poolt määratud sekkumisostu hinnast. Ettevõtete lootus sekkumisostule on viinud nende kaupade sisseveo ja ka varude tugevale suurenemisele viimase aasta jooksul.

2004. aasta kujuneb piimandussektorile jätkuvalt keeruliseks. Liitumine EL-ga suurendab küll makstavaid toetusi ja avardab turustamisvõimalusi, kuid muudab atraktiivseks ka Eesti turu, mistõttu suureneb konkurents sektori igas lülis. Maailmaturu üldine olukord püsib endiselt pingeline, teravdades konkurentsi siseturul veelgi. EL-i üldine põllumajanduspoliitika oma toetuste süsteemi ja turukorralduse meetmetega suudab aidata vähe.